

Chyby finančného systému

Úvod

Moderný finančný systém sa otriasa v neistote, v ekonomických článkoch sa objavuje čoraz viac správ o potrebnej zmene. V posledných mesiacoch sme boli svedkami obrovských výkyvov na trhoch, nepokojom v rôznych štátoch a množstvom vládnych záchranných balíčkov. Vyspelé štáty čelia vysokej nezamestnanosti a pesimizmu zo strany spotrebiteľov.

Čo by sme chceli finančnou reformou dosiahnuť? Stabilnejší bankový sektor, zamedzenie finančných bublín, zamedzenie hospodárskych výkyvov (zamestnanosti a hospodárskeho rastu), níženie dopadov inflácie na strednú a nižšiu vrstvu

Toto sú podľa mňa najdôležitejšie ciele budúcnosti finančného systému. V tejto práci sa pokúsim rozpracovať príčiny dnešných problémov, ktoré viedli k momentálnej situácii.

Dnešný finančný systém

Na pochopenie prečo má finančný systém taký dopad na obyvateľov je potrebné pochopiť ako naozaj funguje a čo sú kritické črty moderného finančného sveta.

Komerčné banky zo zákona nemusia držať všetky svoje vklady v trezore, stačí im iba istá časť v podobe bankoviek a zbytok môžu tvoriť peniaze iba ako čísla na účte. Tento princíp bankovníctva sa volá systém frakčných rezerv.

Vďaka systému frakčných rezerv dokážu banky požičať ľuďom viac peňazí ako v skutočnosti majú, a tým sa do obehu dostávajú nekryté peniaze. Pojem nekryté peniaze znamená, že tieto peniaze nieje možné vymeniť za reálne bankovky. Vydávaním nekrytých peňazí sa komerčné banky dostávajú do rizika, pretože kedykoľvek sa môže stať, že ľudia budú naraz chcieť vybrať z banky svoje peniaze vo forme bankoviek (ale tie neexistujú).

Akonáhle komerčné banky vydávajú nekryté peniaze, dostávajú sa do rizika. V minulosti to doviedlo ku krachu nejednu banku a na riešenie tohoto problému sa vymyslela entita- centrálna banka. Primárnou úlohou centrálnej banky je tvoriť akúsi záchrannú sieť medzi komerčnými bankami (tzv. „lender of last resort“) a ich nekrytými peniazmi. Banka, ktorá sa dostane do ťažkostí a nemá dostatok reálnych bankoviek má možnosť prechodne si požičať od centrálnej banky. Táto úloha centrálnej banky efektívne znižuje riziko vydávania nekrytých peňazí.

Aby centrálna banka zamedzila zneužívaniu výpomoci, vytvorili sa pravidlá, ktorými sa musia komerčné banky riadiť. Centrálna banka kontroluje či majú komerčné banky dostatok likvidity, či zvládajú stresové podmienky a či nehazardujú s peniazmi vkladateľov.

Centrálna banka môže síce efektívne znížiť riziko likvidity komerčných bánk ale nedokáže zamedziť zlému riadeniu alebo nečakaným rizikám. Ak komerčná banka z objektívnych príčin skrachuje, jej veritelia, teda obyčajní ľudia, prídu o peniaze. Vláda v snahe o záchranu nevinných ľudí zriadila tzv. ručenie vkladov. Ľudia sa nemusia báť o svoje vklady, pretože ak by došlo k najhoršiemu tak ich štát spolu s centrálnou bankou vyplatia. Efektívne sa tak riziko straty peňazí znárodnilo.

Zhrnutie

Týchto pár charakteristík dnešného finančného systému, považujem za kritické a budem z nich ďalej vychádzať. Samozrejme, že o finančnom systéme by sa dali napísať stovky strán ale pre moju esej postačia.

Prečo máme krehký finančný sektor

Finančný sektor je najmenej stabilné odvetvie spomedzi všetkých. Stačí aby sa isté ekonomické ukazovatele nepriaznivo zmenili a finančné trhy sa zmietajú v kalamite. Každá ekonomická kríza je charakteristická krachom množstva bánk. Prečo je moderný bankový systém takto nesmierne krehký?

Ako sme si ukázali, každá banka, ktorá vydáva nekryté peniaze sa vystavuje riziku. Čím viac nekrytých peňazí banka vydá, tým je náchylnejšia na nepriaznivú situáciu. Tým, že centrálna banka vytvára komerčným bankám záchrannú sieť likvidity, nepriamo podporuje vydávanie nekrytých peňazí. Bankový sektor ako celok si nemusí vytvárať také rezervy ako by bez prítomnosti takejto entity musel a tým sa stáva krehkejším.

Ľudia majú k dispozícii množstvo nástrojov na ochranu svojich vkladov v bankách. Dnes niečo ako diverzifikácia vkladov je pre bežných ľudí neznámy pojem. Ľudia sa už nezaujímajú o bezpečnosť ich vkladov pretože sa im vlády za ne zaručili. Bezpochyby dobrý úmysel vlád ale spôsobuje, že banky stratili nad sebou kontrolu. Ľudia sa nezaujímajú, ktorá banka je bezpečnejšia a nesledujú, ako sa narába s ich vkladmi. Jediným faktorom podľa, ktorého si ľudia vyberajú svoju banku sa stali poplatky prípadne úročenie vkladov. Tento fakt tlačí banky ku ešte väčšiemu hazardu, pretože ak nebudú neustále cenovo výhodnejší ako konkurencia tak prídu o zisk.

Zatiaľ som opisoval iba fundamentálne chyby finančného systému. Ďalším obrovským faktorom, sú omyly neoklasickej ekonómie, podľa ktorej sa riadi väčšina ekonómov na rozhodujúcich pozíciách. V domnienke, že úloha centrálnej banky je aj stimulovať ekonomiku v čase hospodárskeho spomalenia, sa nalieva finančný sektor množstvom novo vzniknutých peňazí. Tieto novo- vzniknuté peniaze uberajú na hodnote dovtedy cirkulovaným peniazom. De facto dochádza ku prerozdeleniu bohatstva, z časti ekonomiky kde ho trh nasmeroval v prospech nasmerovania centrálnej banky. Takýto druh prerozdelenia nutne vedie k mylnému vnímaniu stavu ekonomiky a spôsobuje neprirodzené správanie sa investorov ako aj poskytuje priestor na špekulácie.

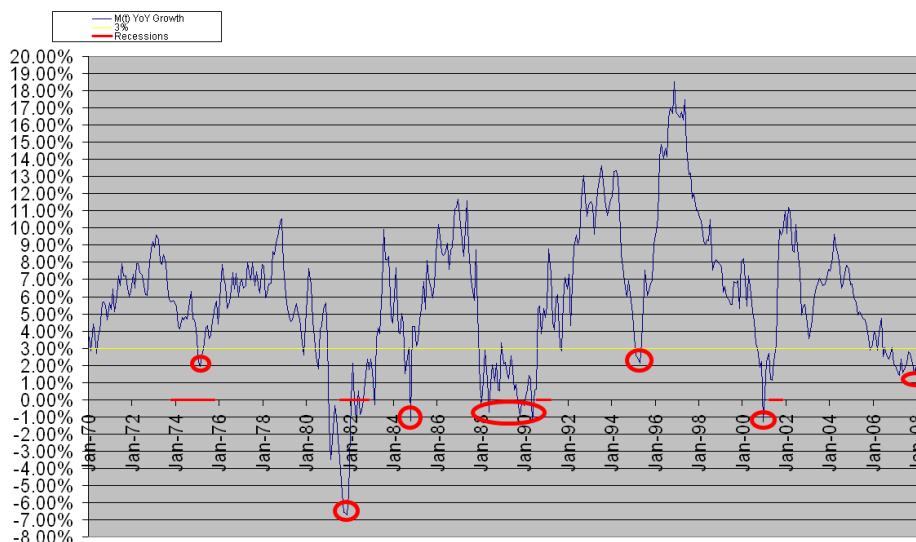

Illustration 1: Penažná zásoba, FED(<http://www.economicjunkie.com/recessions-and-the-true-money-supply/>)

Prečo sa prehlbuje rozdiel medzi chudobnými a bohatými

Veľké množstvo ekonómov kritizuje kapitalizmus a voľný trh za prehlbovanie nerovností v spoločnosti. Ako riešenie známeho faktu sa ponúkajú zásahy buď legislatívne- daňové alebo nepriame prerozdelenie pomocou pôžičiek. Skúsme sa však pozrieť na dnešný finančný systém očami priemerného človeka- zamestnanca alebo malého podnikateľa.

Dôvod ochudobňovania priemerných ľudí je inflácia. Aj keď podľa spotrebiteľského indexu je v poslednom období inflácia nízka, nie je tomu tak.

Skutočná inflácia

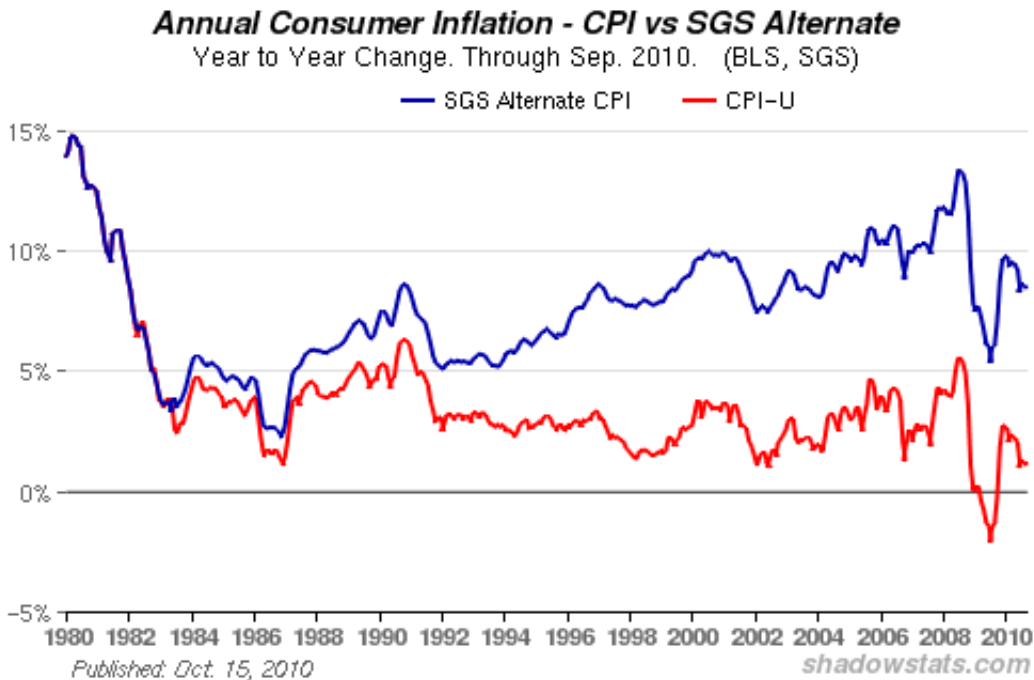

Illustration 2: Skutočná miera inflácie v amerike(http://www.shadowstats.com/alternate_data/inflation-charts)

Pozeráte sa na graf inflácie vykazovanej podľa starého vládneho výpočtu z 80 rokov versus nového výpočtu spotrebiteľských cien. V novom výpočte bolo vytvorených množstvo zmien, ktoré viedli k zdanlivo nižšej inflácii. V skutočnosti sa ale inflácia pohybovala v posledných rokoch nad hranicou 10%.

Problém inflácie spočíva v tom, že inflačné peniaze vstupujú do systému cez bankový sektor, benefítujú z nich bohatí investori a vysoko postavení ľudia na Wall Street. Bežný zamestnanec sa k týmto peniazom nedostane a pocíti ich jedine ako infláciu. Výrobné faktory zdražia, spotrebiteľské ceny sa dvíhajú a účty platí nižšia a stredná vrstva.

Aj keď sa častokrát stretávame s názormi, že za infláciu môžu súkromné podniky, drahá ropa alebo rôzne iné argumenty. Primárnym a vo svojej váhe neohrozeným faktorom inflácie je centrálna banka a bankový sektor. Systém frakčných rezerv má potenciál vyrábať nové peniaze a centrálna banka svojou proti krízovou politikou udržiava vysokú infláciu.

Nezamestnanosť

Dva roky po vypuknutí finančnej krízy sa vyspelé štáty stále nevedia zbaviť vysokých mier nezamestnanosti. Ako riešenie tohto problému sa vo väčšine štátov zaviedlo masívne zamestnávanie ľudí v štátnej správe. Aj napriek masívnym fiškálnym stimulom a umelému zamestnávaniu zostáva nezamestnanosť na rekordných hraniciach. Prečo je tomu tak?

Realitná bublina zapríčinená monetárnym stimulom centrálnych bánk spôsobila nadmernú zamestnanosť v odvetviach akokoľvek priamo či nepriamo napojených na realitný trh. Problém takejto zamestnanosti ale je, že nebola založená na reálnom dopyte obyvateľstva ale na monetárnej ilúzii.

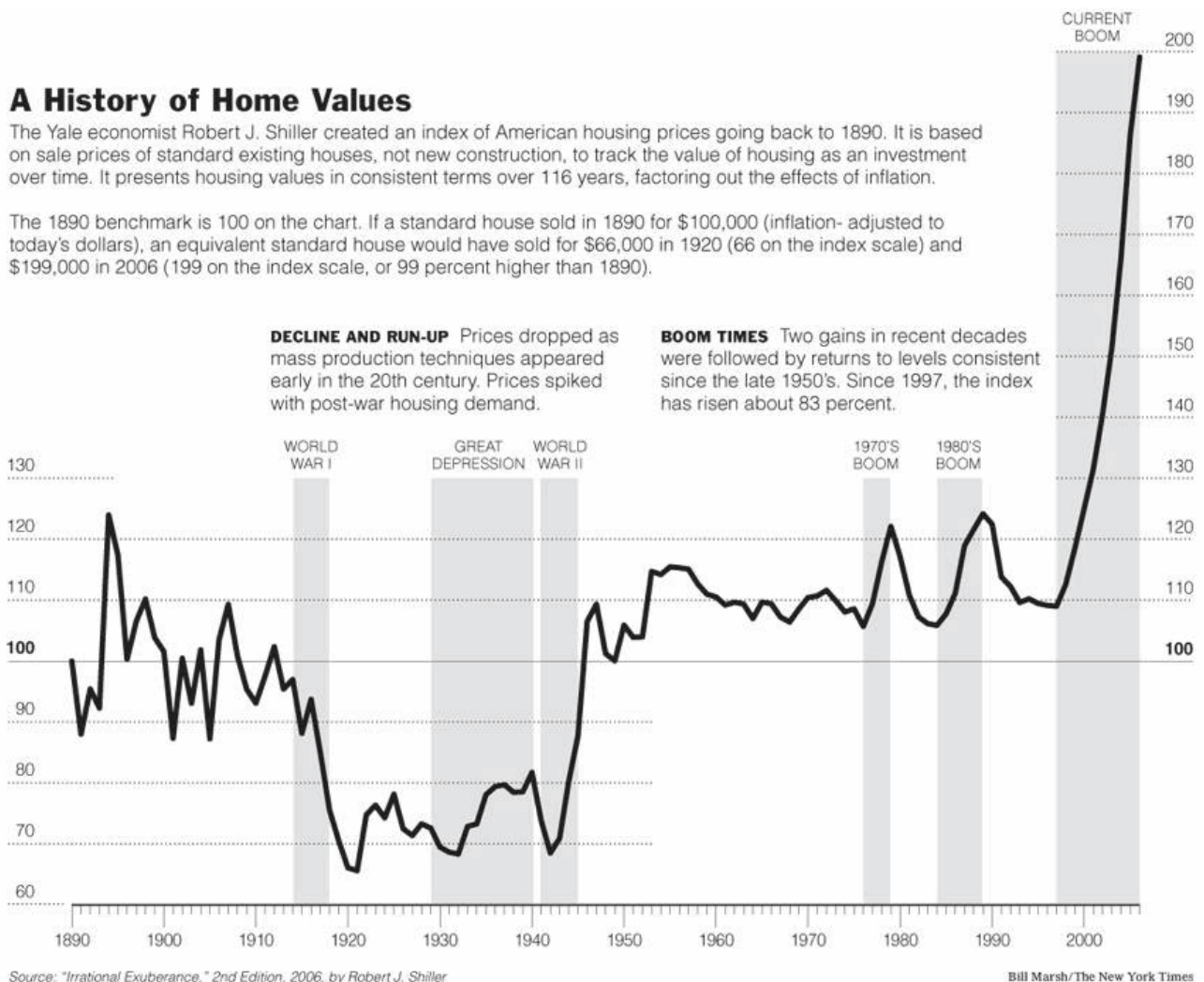

Illustration 3: Boom cien nehnuteľností (<http://www.economicjunkie.com/recessions-and-the-true-money-supply/>)

Realitná bublina bola umelá a bohatstvo nadobudnuté v tomto období bol iba monetárny fenomén, ľudia pracujúci v odvetví závislom na realitnej bubline museli prísť o prácu a nájsť si inú (založenú na reálnom dopyte).

Masové prepúšťanie spôsobuje domino efekt pretože štruktúra práce v ekonomike sa potrebuje zmeniť. Šikovnejší nahrádzajú menej šikovných a pracovitý menej pracovitých, je to proces reštrukturalizácie chodu ekonomiky, ktorý je úplne prirodzený.

Problém nastáva vtedy ak niečo bráni ekonomike sa prispôbiť novému stavu.

Ak štát zamestnáva ľudí umelo a drží ich v neproduktívnych odvetviach spôsobuje tým ochudobňovanie spoločnosti ako takej. Každý zamestnanec štátu je platený z daní produktívnych ľudí, ktorí tieto prostriedky nemôžu produktívne využiť. A na druhej strane ľudia zamestnaní štátom nemajú motiváciu sa zlepšiť, rekvalifikovať aby svojou prácou rozbehli ekonomiku.

Ďalšou bariérou sú umelo nízke úrokové sadzby, ktoré demotivujú obyvateľov k sporeniu. Reálne úspory v ekonomike sú pre- rekvizitou zdravého hospodárskeho rastu. Pokiaľ nie sú pôžičky kryté reálnymi úsporami tak nepodporujú rast ale infláciu.

Riešenie

Cieľom mojej eseje bolo poukázať, podľa môjho názoru, na najzákladnejšie príčiny, ktoré na seba nadväzujú. Hlavnými príčinami nestability finančného sektora sú podľa môjho názoru intervencie štátu a centrálnej banky. Bohužiaľ dobrý úmysel nie vždy dopadne dobre a niekedy neexistuje žiadne ideálne bezbolestné riešenie.

Podľa môjho názoru sa musíme prestať pozeráť na krátkodobý horizont pretože takýto prístup nás doviedol tam kde sme. Je čas začať konať tak aby v dlhodobom horizonte bol finančný sektor stabilnejší a istejší.

Netrúfam si momentálne poskytnúť komplexný plán na finančnú reformu ale z môjho článku vyplýva, že na skutočné ozdravenie budeme musieť prehodnotiť:

- Systém frakčných rezerv, vydávanie nekrytých peňazí
- Centrálnu banku a jej úlohu ako „lender of last resort“
- Centrálnu banku a jej stimulovanie ekonomiky
- Štátne zásahy, predovšetkým znárodňovanie strát bánk

Na vyriešenie nezamestnanosti treba odstrániť bariéry stojace v procese reštrukturalizácie trhu. Štát musí prestať vytvárať umelú zamestnanosť, prestať sa zadlžovať a uvoľniť zdroje trhovým mechanizmom. Centrálna banka by mala prestať stimulovať ekonomiku a mýliť tým hráčov na trhu. Podniky, ktoré zlyhajú v podmienkach trhovej konkurencie musia zbankrotovať a trh musí podstúpiť vyčistenie čím sa uvoľnia prostriedky z neefektívnych činností pre efektívne.

Záver

V mojej eseji som veľmi stručne popísal problémy finančného sektora ako ich vidím po vlastnom štúdiu histórie, ekonomických teórií a súčasného diania. Pokúsil som sa čo najjednoduchšie vysvetliť príčiny nestability, nezamestnanosti a hospodárskych trubolencií a poukázal som na ich spoločnú príčinu- intervencie štátu a centrálnej banky.

Vyspelé štáty čelia mnohým zmenám, bude veľmi zaujímave sledovať akým smerom sa uberú ekonomiky jednotlivých štátov. Predpovede do budúca nevyzerajú veľmi ružovo, Americký dolár sa prepadáva čoraz nižšie a ceny komodít naopak dosahujú historické maximá. Všetko nasvedčuje tomu, že najväčšia ekonomika na svete Americká sa z recesie nespamätala a recesia sa pomaly premieňa na depresiu.

Stimulovanie ekonomík nepomohlo, je na čase vyskúšať niečo iné. Ako hovorí veľmi známy medzinárodný investor Jim Rogers: „Už nemôžeme ďalej tlačiť peniaze, nezostali nám na to stromy“¹

¹ Economy Goes Up Gold Goes Up Economy Goes Down[online], 04/10/2010, dostupné z <
<http://www.youtube.com/watch?v=TdWRC7-3HVE>>

Zdroje

Ludwig von Mises Institute[online], 2010, dostupné z <http://www.mises.org>

Mises, L : *Theory of Money and Credit*, Liberty Fund Inc. , July 1, 1981, ISBN 978-0913966716

Paul, R. : *End the Fed*, Grand Central Publishing; 1st edition (September 16, 2009), ISBN 0446549193

Rothbard, M.: *What the Government has done to our Money*, Ludwig Von Mises Institute (June 1990), ISBN 0945466102

Rothbard, M: *Ekonomie státnych zásahov*, Liberální institut, 2005, ISBN 8086389103

Shadow Government Statistics[online],2010, dostupné z<<http://www.shadowstats.com>>

True Economics Applied in the Real World[online], 2010, dostupné z <<http://www.economicjunkie.com>>

Schif, P .: *Crash Proof*, Wiley; 1st American edition (February 26, 2007), ISBN 0470043601